

Naknada štete nastale usljed izvršenja krivičnog djela

Ako ste pretrpjeli gubitak, povredu ili štetu zbog izvršenog krivičnog djela, imate pravo na naknadu štete (pravno definiranu kao "imovinskopravni zahtjev"). Šteta koju ste pretrpjeli zbog izvršenog krivičnog djela može biti materijalna i nematerijalna. Materijalna šteta odnosi se na gubitak vaše imovine, odnosno, sprečavanje ostvarivanja finansijske ili imovinske dobiti usljed izvršenja krivičnog djela. Nematerijalna šteta odnosi se na vašu fizičku ili duševnu bol, uzrokovanu izvršenjem krivičnog djela. Osim naknade materijalne ili nematerijalne štete, imovinskopravni zahtjev može se odnositi na povrat stvari, ako su vam oduzete izvršenjem krivičnog djela, i poništenje pravnog posla, naprimjer, ako je ugovor zaključen protuzakonito. Imate pravo na opunomoćenika tokom krivičnog postupka.

Šta trebam učiniti?

Ako ste prijavili krivično djelo, ili ste dali iskaz policiji, recite policiji o svojim povredama i bilo kakvom gubitku ili šteti koja je nastala usljed izvršenja krivičnog djela. Proverite sa policijom koje tužilaštvo je nadležno za istragu u vašem predmetu.

U tužilaštvu se informirajte o tome koji je tužilac nadležan za slučaj koji ste prijavili. Tužilac vas mora pitati želite li podnijeti imovinskopravni zahtjev za slučaj da počinilac bude krivično gonjen. Pri tome vam mora objasniti šta je sve potrebno za podnošenje imovinskopravnog zahtjeva. Tražite od tužioca pojašnjenje svega što vam je nejasno. Važno je da tužiocu navedete troškove, bilo kakav gubitak zarade, bol i patnju koju ste iskusili zbog izvršenog krivičnog djela, naprimjer, troškove liječenja ili troškove nastale zbog popravke ili zamjene vaše imovine. Tako ćete pomoći tužiocu, koji ima obavezu utvrditi sve činjenice neophodne za donošenje odluke o

vašem imovinskopravnom zahtjevu. Također, trebate sačuvati sve potvrde, predračune, ili bilo kakve druge dokumente, ako su vam dostupni, te ih dostaviti tužiocu, kako bi potkrijepili svoj imovinskopravni zahtjev.

Pitajte tužioca da li namjerava sklopiti sporazum o priznanju krivice sa počiniocem krivičnog djela, te tražite da o tome na vrijeme budete obaviješteni. Tužilac vam mora dati priliku da se izjasnite o imovinskopravnom zahtjevu.

Podnošenje imovinskopravnog zahtjeva

Imovinskopravni zahtjev možete podnijeti tužiocu tokom istrage, ili sudu tokom suđenja. Imovinskopravni zahtjev možete podnijeti usmeno ili pismeno.

Ako je moguće, važno je da se izjasnite o visini svog imovinskopravnog zahtjeva, te da imate dokaze o šteti koja vam je nanesena.

Podnošenje imovinskopravnog zahtjeva sudu

Ako niste podnijeli imovinskopravni zahtjev tužilaštvu, sud će vas, tokom suđenja, ponovno poučiti o vašem pravu da to uradite pred sudom.

U slučaju da tužilac i optuženi sklope sporazum o priznanju krivice i sud ga prihvati, sud vas mora o tome i obavijestiti.

Nakon iznošenja svih dokaza, i prije donošenja presude, imate pravo iznijeti završnu riječ u predmetu.

Kada je donesena presuda, imate pravo dobiti primjerak iste. Možete izjaviti žalbu na presudu, ali samo u dijelu koji se odnosi na odluku o imovinskopravnom zahtjevu i troškovima krivičnog postupka.

Ako optuženi bude proglašen krivim, presuda treba sadržavati odluku o imovinskopravnom zahtjevu, kojeg ste istakli tokom krivičnog postupka. Izuzetno, i iz opravdanih razloga, sud vas može uputiti da imovinskopravni zahtjev ostvarite u parničnom postupku.

Ako sud oslobodi optuženog, odbije optužbu, ili obustavi suđenje, obavijestit će vas o mogućnosti da svoj imovinskopravni zahtjev ostvarite u parničnom postupku.

Bez obzira na to da li je optuženi osuđen ili ne, možete ga tužiti u parničnom postupku i tražiti naknadu štete.

Žrtva ste ili svjedok krivičnog djela?

Upoznajte se sa vašim pravima i obavezama

Ovaj letak izradila je Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini, kako bi vam se pojasnilo šta možete očekivati kao svjedok ili žrtva krivičnog djela, i na taj način pokušati umanjiti vašu nelagodu, koju možete osjećati tokom krivičnog postupka.

OSCE Organization for Security and Co-operation in Europe
Mission to Bosnia and Herzegovina

Iskustvo svjedočenja

Ko može biti svjedok?

Ako ste prijavili krivično djelo, ili ako postoji mogućnost da možete dati informacije o krivičnom djelu, možete biti saslušani kao svjedok od strane policije, tužilaštva i suda. Također, i optuženi vas može pozvati da svjedočite u njegovu korist.

Šta ako primim poziv?

Poziv je dopis tužilaštva ili suda, kojim vam se nalaže da se pojavite u zakazano vrijeme i na mjestu koje je navedeno u pozivu, kako biste dali svoj iskaz. Kada dobijete poziv, obavezni ste se pojaviti pred tužiocem ili sudom, kao što je navedeno u pozivu. Vaše nepojavljivanje može biti shvaćeno kao nepoštivanje suda, i zbog toga vas sudija može kazniti. Ako niste u mogućnosti da se odazovete, obavijestite tužioca ili sud prije ispitivanja i navedite razloge svog nepojavljivanja. Recite tužiocu ili sudu ako imate bilo kakve posebne potrebe zbog invalidnosti ili bolesti, tako da se može razmotriti mogućnost vašeg ispitivanja u vašem domu, bolnici, ili na nekom drugom odgovarajućem mjestu.

Ako radite, vaš poslodavac vam mora dati slobodno vrijeme, kako biste bili saslušani kao svjedok. Vaše troškove snosit će tužilaštvo ili sud. Na sudu, uz vas može biti osoba po vašem izboru. Međutim, moguće su i situacije kada uz vas ne može biti osoba po vašem izboru, naprimjer, u slučaju kada je sa glavnog pretresa isključena javnost.

Prije suđenja

Ako tužilac odluči ne provesti istragu o krivičnom djelu koje ste prijavili, ili kojeg ste bili žrtva, ili obustaviti istragu, mora vas obavijestiti o razlozima svoje odluke. U tom slučaju, imate pravo podnijeti pritužbu uredu tužitelja u roku od osam dana.

Također, ako tužilac odluči povući optužnicu, mora vas obavijestiti o toj svojoj odluci.

Svjedočenje na glavnom pretresu: šta mogu očekivati?

Zakazivanje ročišta za glavni pretres u nekom predmetu ovisi o već postojećim obavezama u radu sudije. Budite spremni da čekate. Ročišta mogu biti odgođena iz raznih razloga, što se često i dešava. Procedura nalaže da, tokom vašeg svjedočenja, sud izvede iz sudnice sve svjedoke koji nisu dali iskaz. Time se osigurava da vaš iskaz ne utječe na svjedočenje drugih svjedoka. Nemojte diskutovati o iskazima svjedoka koji su već dali svoj iskaz.

Na početku pretresa, od vas će se tražiti lični podaci, a zatim će vam tužilac i branilac postavljati pitanja o detaljima događaja o kojem svjedočite. Prije davanja iskaza, sudija će tražiti da položite zakletvu. Najvažnije što morate znati je da tokom svjedočenja uvijek govorite istinu, a bit ćete upozoreni da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično djelo. Ako ste svjedok optužbe, prvo će vas ispitati tužilac, a zatim advokat optuženog, koji vam može postavljati dodatna pitanja. Vaši odgovori mogu biti osporavani, ali imajte na umu da ispitivanje nije usmjereno protiv vas lično. Namjera je sagledati sve aspekte predmeta, jer se svako smatra nevinim za krivično djelo, dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivica.

Možete osjećati nervozu ili zbunjenost: to je normalno. Ako ne razumijete pitanje, ne ustručavajte se to reći – tražite pojašnjenje. Ako ste pod stresom, umorni, ili iz nekih drugih opravdanih razloga, možete tražiti pauzu tokom ispitivanja. Imate pravo da pred sudom budete tretirani s poštovanjem, dostojanstvom i pažnjom, i sudija je tu da vas zaštiti i pomogne vam.

Imate pravo ne odgovarati na pitanja tužioca, advokata ili suda, koja bi vas mogla izložiti krivičnom gonjenju. Također, ako ste žrtva seksualnog nasilja, ne smije vas se ispitivati o vašem ranijem seksualnom životu. Ovim se štiti vaša privatnost.

U slučaju da je vaše dijete svjedok, ono mora biti saslušano uz prisustvo pedagoga, psihologa, ili druge stručne osobe. Imate pravo biti prisutni tokom ispitivanja vašeg djeteta, osim kada je to

suprotno interesima postupka ili interesima zaštite djeteta.

Nakon svog svjedočenja, slobodni ste napustiti sudnicu ili ostati u publici, ukoliko sud ne naloži drugačije.

Ukoliko se počinitelj krivičnog djela nije izjasnio krivim, ili sklopio sporazum o priznanju krivnje, njegova krivnja utvrđuje se na glavnom pretresu, čije vrijeme održavanja određuje sud. Zatim se izriče presuda. Možete prisustvovati i ovom ročištu.

Mogu li biti zaštićen/a?

Vama i vašoj porodici stoje na raspolaganju različiti oblici zaštite. Imate pravo biti zaštićeni od počinioca krivičnog djela. Policija, tužilac ili sudija obavezni su vas obavijesti o mjerama zaštite koje vam po zakonu stoje na raspolaganju. Vaš pristanak je potreban za primjenu bilo kojeg oblika zaštite. Ako niste bili obaviješteni o ovom, na početku svoga svjedočenja tražite da vam se objasni koje su vam zaštitne mjere, prema zakonu, na raspolaganju.

Ako trebate zaštitu ili psihološku i socijalnu pomoć, recite to tužiocu tokom istrage, odnosno sudu nakon potvrđivanja optužnice protiv počinioca krivičnog djela. Ovo će pomoći da vam se pruži adekvatna podrška, kako biste svjedočili.

Od vas se može tražiti da navedete razloge zbog kojih tražite pomoć i zaštitu.

Ovi razlozi mogu biti:

Ako vas neko svojim riječima ili radnjama plaši ili uznemirava zbog toga što ćete svjedočiti pred sudom, naprimjer, prati vas, nudi mito, upućuje vam prijeteće telefonske pozive ili šalje prijeteće signale vama ili vašoj porodici, važno je da ovo odmah prijavite policiji i tužilaštvu.

Isto tako, ako vas je ono što ste doživjeli, ili trauma koju ste pretrpjeli, učinila ranjivim, naprimjer, bili ste žrtva seksualnog nasilja, trgovine ljudima, silovanja, nasilja u porodici, očevidac ste ubistva, sud vam može odobriti određeni oblik zaštitnih mjera ili pomoći. Isto se odnosi i na vaše lično stanje, naprimjer, postojanje invalidnosti ili bolesti.

Ako ste mlađi od 18 godina, zaštita vam mora biti data automatski.